

СИНДРОМ МАРФАНА: СТАН ХВОРИХ ПІСЛЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ

Жураєв Р.К.¹, Кравченко І.М.², Кравченко В.І.²

¹ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (Львів)

² ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова НАМН» (Київ)

Обстежено 34 хворих на СМ (24 чоловіків – 70,6%, 10 жінок – 29,4%) віком від 22 до 70 років. Середній вік пацієнтів на момент операції становив $37,9 \pm 12,5$ р. Обстеження проводили через $5,9 \pm 3,8$ р. після операції. Середній діаметр аорти на рівні синусів Вальсальви під час операції склав $7,6 \pm 0,6$ см. Показник Z-Score до операції – $12,9 \pm 4,3$. Середній термін від моменту встановлення діагнозу СМ до оперативного втручання з приводу аневризми аорти – $9,6 \pm 5,9$ років. Віддалений стан після оперативного лікування у всіх хворих був задовільний, показники гемодинаміки стабільні. Середня системна оцінка симптомів і тестів хворого на СМ склала $8,0 \pm 3,2$ бала.

Ключові слова: синдром Марфана, аневризма аорти, стан хворих, антропометрія.

Прогресуюча ектазія висхідної аорти у хворих на синдром Марфана (СМ), яка згодом призводить до формування аневризми аорти, фатального розриву аорти або розриву з розшаруванням її стінки, залишається актуальною проблемою. Рання діагностика та своєчасне хірургічне лікування у цих хворих є надзвичайно важливим і значно збільшує тривалість життя [5, 6]. СМ – це генетичне захворювання, успадковане за автосомно-домінантним типом з характерним ураженням серцево-судинної системи, скелету та очей. Ураження аорти при СМ реєструють у 65–100 % випадків [1]. Спадковий дефект сполучної тканини призводить до ураження серцево-судинної системи, а саме – ектазії синусів Вальсальви, аортальної регургітації, аневризми аорти, пролапсу мітрального клапана [4, 7].

Мета роботи – дослідити стан хворих після операції з приводу аневризми висхідного відділу аорти у хворих на СМ.

Об'єкт і методи дослідження. У 2011 році були обстежені 34 хворих на СМ (24 чоловіків – 70,6%, 10 жінок – 29,4%) віком від 22 до 70 років (середній вік – $43,7 \pm 13,4$ р.), прооперовані в період з 1996 р. по 2010 р. з приводу аневризми висхідного відділу аорти (Національний Інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова). Після операції пройшло: 0–5 років у 13 хворих (38,2%), 5–10 років – у 16 (47,1%), понад 10 років – у 5 (14,7%). Середній вік хворих на момент операції становив $37,9 \pm 12,5$ р. Діагноз СМ виставляли за критеріями Ghent Nosology [3]. Усім прооперованим проводилося детальне клінічне обстеження. Визначали такі антропометричні показники: зріст, масу тіла, площу поверхні тіла, розмах рук, різницю між розмахом рук і зростом, розмір кисті, співвідношення кисть/зріст, розмір стопи, співвідношення стопа/зріст, довжину вказівного пальця, нижній сегмент, верхній сегмент, співвідношення верхнього сегменту до нижнього, розгинання ліктьових суглобів, тест великого пальця і зап'ястя. Усім хворим проводилося ехокардіографічне обстеження серця та сучасна діагностика патології органа зору.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз історій хвороб пацієнтів із СМ показав, що більшість була прооперована ургентно з приводу розшаровуючої аневризми висхідного відділу аорти та недостатності АК. У всіх хворих був виявлений значний ступінь недостатності АК. Середній діаметр аорти на рівні синусів Вальсальви під час операції

склав $7,6 \pm 0,6$ см (мінімальний – 4,6 см; максимальний – 11,2 см), що значно вище від рекомендованого показника для хірургічного лікування і свідчить про пізні звертання за допомогою (відтягування) операції. Показник Z-Score до операції склав $12,9 \pm 4,3$ (норма до 2), що свідчить про виражену ектазію аорти. Більшість хворих (28–87,9%) до операції знали про АА і про те, що їм було рекомендовано оперативне лікування, але на операцію погодились лише тоді, коли були виявлені ознаки гострого розшарування аорти. У 5 пацієнтів (12,1%) розшарування аорти сталося при нормальному розмірі аорти, а ектазія наростала вже у стаціонарі. Середній термін від моменту встановлення діагнозу СМ до оперативного втручання з приводу аневризми аорти склав $9,6 \pm 5,9$ років. Усім хворим була проведена операція Бенталла (заміна АК і висхідної аорти з реімплантацією вічок вінцевих артерій у судинний протез). Стан прооперованих був задовільний.

Віддалений стан хворих після операції (через $5,9 \pm 3,8$ р.) був задовільний, показники гемодинаміки стабільні: систолічний АТ – $135,9 \pm 19,6$ мм рт.ст., діастолічний – $86,4 \pm 12,9$ мм рт.ст.; частота пульсу – $75,0 \pm 7,0$ уд./хв.

Деформація грудної клітки виявлена у 23 хворих (67,6%). Кілеподібна деформація – у 17 хворих (73,9%), воронкоподібна – у 6 (26,1%); сколіоз – у 32 (94,1%). Зміни кінцівок: арахнодактилія – у 30 (88,2%); зменшення розгинання ліктьових суглобів (кут $< 170^\circ$) – у 6 (17,6%); кінська стопа – у 22 (64,7%). Зміни черепа і обличчя: доліхоцефалія – у 30 (88,2%); готичне піднебіння – у 33 (95,0%); «зім'яті» вушні мушлі – у 4 (11,8%); підвищена еластичність вушних мушлей – у 10 (29,4%). Зміни суглобів: нестабільність – у 7 (20,6%); вальгусна деформація стопи і плоскостопість – у 21 (61,8%). Середня системна оцінка симптомів і тестів хворого на СМ склала $8,0 \pm 3,2$ бала, що вище від показника норми (норма до 7) [2].

Більшість антропометричних показників у хворих на СМ є вищими, ніж середні у популяції (зріст – $184,7 \pm 8,5$ см, маса тіла – $82,2 \pm 18,8$ кг, площа поверхні тіла – $2,0 \pm 0,2$ м², розмах рук – $192,0 \pm 8,8$ см, різниця між розмахом рук і зростом – $7,3 \pm 3,1$ см, розмір кисті – $22,4 \pm 2,4$ см, розмір стопи – $28,7 \pm 2,5$ см, довжина вказівного пальця – $10,5 \pm 1,2$ см, нижній сегмент – $98,9 \pm 8,1$ см, верхній сегмент – $85,8 \pm 4,6$ см. Позитивний тест великого пальця виявлений у 15 хворих (44,1%), позитивний тест зап'ястя – у 24 (70,6%).

У 28 пацієнтів (82,4%) з СМ було виявлено пролапс мітрального клапана, у 31 (91,2%) – недостатність мітрального клапана з регургітацією, у 26 (76,5%) – недостатність трикуспідального клапана. Функція протеза у всіх хворих була добра, робота штучного АК задовільна.

При обстеженні органа зору аномалії рефракції виявлено у 22 хворих (64,7%), серед них міопія та міопічний астигматизм – у 18 (52,9%), ектопія кришталіків у 6 (17,6%), відшарування сітківки – в одного, глаукома у 5 (14,7%), сухість очей у 28 хворих (82,4%).

Все наведене вище свідчить про добрі віддалені результати хірургічного лікування хворих на СМ. Операція Бенталла є оперативним втручанням вибору для пацієнтів на СМ, забезпечує добру гемодинаміку, роботу протеза та продовжує термін життя.

Висновки

1. Аналіз історій хвороб пацієнтів із СМ показав, що всі вони були прооперовані ургентно з приводу розшаровуючої аневризми висхідного відділу аорти та значного ступеня недостатності АК.
2. Середній діаметр аорти на рівні синусів Вальсальви під час операції склав $7,6 \pm 0,6$ см (мінімальний – 4,6 см; максимальний – 11,2 см); показник Z-Score до операції склав $12,9 \pm 4,3$ (норма до 2); середній термін від моменту встановлення діагнозу СМ до оперативного втручання з приводу аневризми аорти становив $9,6 \pm 5,9$ років.

3. Середня системна оцінка симптомів і тестів хворого на СМ склала $8,0 \pm 3,2$ бала, що є вище від показника норми (норма до 7). Віддалений стан після оперативного лікування у всіх хворих був задовільний, показники гемодинаміки стабільні.

Література

1. Кравченко І.М., Ситар Л.Л., Федонюк Л.Я., Захарова В.П. Аневризми висхідної аорти та аортальна недостатність при синдромі Марфана: проблеми хірургічного лікування та морфології // Клін. анат. та опер. хірургія. – 2007. – № 4. – С. 58–61.
2. Bart L. Loeys, Harry C. Dietz, Alan C. Braverman, et al. The revised Ghent nosology for the Marfan syndrome // J. Med. Genet. – 2010. – № 47. – С. 476–485.
3. De Paepe A., Devereux R.B., Dietz H.C. et al. Revised diagnostic criteria for the Marfan syndrome // American Journal of Medical Genetics. – 1996. – № 62. – С. 417–426.
4. Mark E. Lindsay, Harry C. Dietz Lessons on the pathogenesis of aneurysm from heritable conditions // Nature. – 2011. – № 473. – С. 308–316.
5. Nardi P., Pellegrino A., Versaci F., et al. Aortic root surgery in Marfan syndrome: Bentall procedure with the composite mechanical valved conduit versus aortic valve reimplantation with Valsalva graft // J. Cardiovasc. Med. – 2010. – №11 (9). – С. 648–654.
6. Pratt B, Curci J. Arterial elastic fiber structure. Function and potential roles in acute aortic dissection // The Journal of cardiovascular surgery. – 2010. – №51 (5). – С. 647–656.
7. Siepe M., Löffelbein F. The Marfan syndrome and related connective tissue disorders // Med. Monatsschr. Pharm. – 2009. – № 32. – С. 213.

СИНДРОМ МАРФАНА: СОСТОЯНИЕ БОЛЬНЫХ ПОСЛЕ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ

Жураев Р.К., Кравченко И.Н., Кравченко В.И.

Обследовано 34 больных СМ (24 мужчин – 70,6%, 10 женщин – 29,4%) в возрасте от 22 до 70 лет. Средний возраст пациентов на момент операции составлял $37,9 \pm 12,5$ г. Исследование проводили через $5,9 \pm 3,8$ г. после операции. Средний диаметр аорты на уровне синусов Вальсальвы при операции составил $7,6 \pm 0,6$ см. Показатель Z-Score до операции – $12,9 \pm 4,3$. Средний срок от момента установления диагноза СМ до оперативного вмешательства по поводу аневризмы аорты – $9,6 \pm 5,9$ лет. Состояние после хирургического лечения у всех больных было удовлетворительным, показатели гемодинамики стабильные. Средняя системная оценка симптомов и тестов больного СМ составила $8,0 \pm 3,2$ балла.

Ключевые слова: синдром Марфана, аневризма аорты, состояние больных, антропометрия.

MARFAN SYNDROME: STATE OF PATIENTS AFTER SURGICAL TREATMENT

Zhurayev R.K., Kravchenko I.M., Kravchenko V.I.

The study involved 34 patients with MFS (24 males – 70,6%, 10 females – 29,4%) aged 22 to 70 years. The average age of patients at the time of surgery was $37,9 \pm 12,5$ years. The study was conducted $5,9 \pm 3,8$ years, after surgery. The average diameter of the aorta at the level of *sinus* of *Valsalva* before surgery was $7,6 \pm 0,6$ cm. Z-Score before surgery – $12,9 \pm 4,3$. The average time since diagnosis to MFS surgery on an aortic aneurysm – $9,6 \pm 5,9$ years. Remote postoperative treatment in all patients was satisfactory with stable hemodynamic parameters. The average systematic score for patient with MFS was $8,0 \pm 3,2$ points.

Key words: Marfan syndrome, aortic aneurysm, the condition of patients, anthropometry.